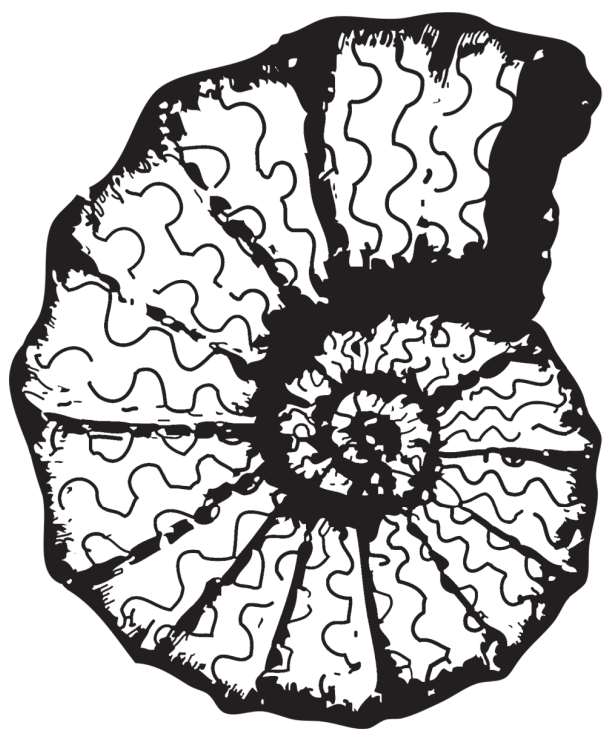

Biblioteka

„dereta vam predstavlja...”

Urednik izdanja

Kata Kaluđerović

Naslov originala

Richard Powers

PLAYGROUND

Copyright © 2024 by Richard Powers

Serbian translation rights arranged with Melanie Jackson Agency, LLC
through Katai & Bolza Literary Agents

Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2022

IGRALIŠTE

RIČARD PAUERS

Prevod sa engleskog
Milica Kecojević

*Za Pegi Pauers Piterman
(1954–2022),
koja mi je poklonila knjigu o koralnim
grebenima kad mi je bilo deset godina.*

~
*I za RejReja, starog prijatelja:
sedam stotina pedeset hiljada – ne, neka bude
milion puta hvala.*

Pre Zemlje,
pre Meseca,
pre zvezda,

pre Sunca,

pre neba,
čak i pre mora,

postojашe samo vreme i Ta'aroa.

Ta'aroa stvori Ta'arou. Zatim stvori jaje u koje je mogao da se smesti.

Zavrte jaje u praznom prostoru. Šćućuren u jajetu koje se obrtalo viseći u bezgraničnom vakuumu, Ta'aroa čekaše.

Od tog beskrajnog vremena i večnog čekanja, Ta'aroa se umori u svom jajetu, strese se, ljuska napuče i on se izvuče iz samonametnutog zatvora.

Napolju sve beše prigušeno i mirno. I Ta'aroa vide da je sam.

Ta'aroa beše umetnik, pa se poigra s onim što mu je bilo pri ruci. Prvi materijal beše ljuska jajeta. Zdrobi je u bezbroj komadića i pusti ih da padnu. Od delića ljuske koji su lagano vejali, stvoreni su temelji Zemlje.

Drugi materijal behu suze. Zaplaka Ta'aroa od dosade i usamljenosti, a njegove suze napuniše Zemljine okeane i jezera i sve svetske reke.

Treći materijal beše kost. Od svoje kičme stvori ostrva. Gde god su njegovi pršljenovi izvirili iznad nakupljenih suza, niknuše planinski lanci.

Stvaranje se pretvori u igru. Od noktiju na rukama i nogama napravi riblju krljušt, školjke i kornjačine oklope. Očerupa sopstveno perje, te ga pretvori u drveće i žbunje, koje potom napuni pticama. Sopstvenom krvlju naslika dugu preko neba.

Ta'aroa prizva sve ostale umetnike. Pojaviše se s korpama punim gradiva – peska i oblutaka, korala i školjki, trave i palminog lišća i konaca ispredenih od vlakana mnogobrojnih biljaka. Zajedno s Ta'aroom, umetnici vajaše i izvajaše Tanea, boga šume i mira i lepote i svega napravljenog.

Potom umetnici iznedriše i druge bogove – njih dvadesetak. One dobre i one okrutne, ljubavnike i inženjere i spadala. I ti bogovi ostatak sveta koji je nastajao ispuniše bojama i linijama i svakovrsnim stvorenjima – zemlju, vazduh i more.

Tane odluči da ukrasi nebo. Poigravši se mogućnostima, istačkavši tamu trunkama svetlosti koje su se okretale oko središta noći poput krila vetrenjače. Stvori Sunce i Mesec, koji podeliše vreme na dan i noć.

Sad kad su postojali dani i meseci, sad kad je svet zaiskrio od života koji se granaše i širiše, dođe vreme da Ta'aroa završi igru. Uobličići i podeli svet u sedam slojeva, i u najniži smesti ljude – nekoga s kim će konačno moći da se igra.

Posmatraše kako ljudi odgonetaju svet i to ga obradova. Ljudi se množiše i ispunjavaše najniži sloj kao što ribe ispunjavaju greben. Pronađoše biljke i drveće i životinje i školjke i stenje, i od svih svojih otkrića stvarahu nešto novo, baš kao što je Ta'aroa stvorio svet.

Kad se namnožiše, ljudska bića počеше da se osećaju sputano. I zato, kad otkriše dveri ka svetu iznad njihovog – kapiju koju Ta'aroa beše sakrio baš za njih – na silu ih otvoriše, prodoše kroz njih i ponovo počеше da se šire na gornjem nivou.

I tako ljudi nastaviše da ispunjavaju svet
i da se uspinju, ispunjavaju i uspinju.
Ali svaki novi sloj još pripadaše
Ta'aroi, koji sve što postoji
beše stavio u pokret iz
unutrašnjosti svog
uskovitlanog
jajeta.

Trebalo je da me zadesi bolest koja mi izjeda mozak da bih uspeo da se setim.

Pešačili smo kući iz kampusa, nas troje, jedne decembarske noći pre gotovo 40 godina – one godine kad je Ina prvi put kročila na kopno. Vraćali smo se s predstave – studentske postavke Bure. Ina je preplakala ceo poslednji čin. Da me ubiješ nisam mogao da shvatim zašto.

Rafi i ja smo je ispratili do pansiona, desetak blokova od univerzitetskog kampusa. Ina nije bila naviknuta na četvrtaste blokove. Dezorijentisali su je. Neprestano se okretala. Sve joj je odvlačilo pažnju i zaustavljalo je na putu kojim je krenula. Vrana. Siva veve-rica. Decembarski mesec.

Pokušavali smo da je ugrejemo, Rafi i ja, hodajući pored nje, svaki sa svoje strane, obojica gotovo dvostruko viši od nje. Njena prva zima u životu. Hladnoća je bila ubistvena. Neprestano je ponavljala: „Kako ljudi mogu da žive u ovome? Kako životinje preživljavaju? Ovo je nenormalno! Čisto ludilo!“

Potom se ukopala u mestu i cimnula nas za laktove. Rumeno lice joj se zaokruglilo od oduševljenja. „Gospode bože! Gledajte ono. Gledajte ono!“

Sićušne krpice su promicale i padale po travi uz slabašno puc-ke- tanje. Lepile su se za vrhove smrznutih vlati poput belih, vlažnih

cvetova. Ja to nisam ni primećivao. Nije ni Rafi. Momci iz Čikaga, odrasli na efektu jezera¹.

Ali ona nikad ne beše videla ništa slično. Gledala je kako krhotine ljuske jajeta padaju s neba da bi stvorile Zemlju.

Stajala je na mrazom okovanom pločniku, na smrt promrzla, psujući nas od silne radosti. „Gledajte ovo! Hoćete li već jednom da pogledate! Tupsoni! Zašto mi nikad niste pričali o snegu!“

¹ Prilikom nailaska hladnog vazduha, veliko jezero Mičigen, budući toplije, isparava. Vazduh zasićen parom podiže se i hladi, donoseći jake snežne padavine.

Ina Aroita se jednog subotnjeg jutra spustila na plažu u potrazi za zanimljivim materijalima. Povala je i svoju sedmogodišnju Hariti. Afu i Rafija su ostavile kod kuće, da se na podu igraju robotima transformersima. Plaža je bila na nekoliko minuta hoda od njihove prizemne kućice u blizini zaseoka Moumu, na niskoj uzvišici između klifova i mora na istočnoj obali ostrva Makatea, u arhipelagu Tuamotu u Francuskoj Polineziji, udaljenom od bilo kog kontinenta onoliko koliko naseljiva zemlja to može da bude – mala zelena konfeta, kako Francuzi nazivaju svoje atole, izgubljena u beskrajnom polju plavetnila.

Rođena u Honoluluu kao dete havajskog podoficira prve klase i tahićanske stjuardese, odrastala po pomorskim bazama na Guam i Samoi, obrazovana na džinovskom univerzitetu na američkom Srednjem zapadu, Ina Aroita je godinama radila kao sobarica u luksuznim hotelskim lancima u Papeteu na Tahitiju pre nego što je preplovila 250 kilometara do Makatee kako bi sadila baštu i ribarila i tkala i pomalo plela i odgajala dvoje dece i pokušavala da se seti zašto je uopšte živa.

Na Makatei ju je Rafi Jang konačno ponovo pronašao. Tu su se i venčali, tu podižu porodicu – najbolje što umeju, daleko od naraštajuće tuge stvarnog sveta.

Četiri godine na Makatei uverile su Inu Aroitu da je jedina svrha njenog življenja da uživa u svom čudljivom mužu i njihovo dvoje dece, dečaku Afiju, lovcu na rakove, i stidljivoj plesačici

Hariti. Gajila je štošta – jam, taro, hlebno drvo, kesten, patlidžan, avokado. Pravila je svašta – skulpture od školjki i korpe od pandana i kamenje s naslikanim mandalama. Ponekad bi neko od one šačice turista što bi doplovili do Makatee da obidu bajkovite ruševine ili da se pentraju po spektakularnim klifovima, kupio komad ili dva.

Ina Aroita je svoje rukotvorine od materijala pronađenog na plaži pravila u dvorištu, pretvarajući ivicu džungle iza svoje renovirane kolibe u muzej na otvorenom za nepostojeće posetioce. Vreže *Homaliuma* i *Myrsine* bujale su preko njenih radova obmotavajući ih zelenilom, jednako kao što je džungla prekrivala zardale delove motora i ostatke ostrvske železnice iz vremena rudnika fosfata.

Te subote su majka i ćerka prečešljavale plažu između plime i oseke, izdvajajući dragocenosti. Blaga je bilo u izobilju: školjki i kraba i puževih kućica, ljupkih grančica koralu, opsidijana uglačanog nemilosrdnim penušavim talasima. Hodale su po osoljenim stenama do mesta gde se lome talasi. Na sve strane krio se neverovatan plen.

Hariti je pronašla pljosnati plavi kamen koji je svetlucaao kad se pokvasi.

„Je l' ovo dragi kamen, *maman*?“

„Kako da nije. Baš kao ti!“

Devojčica je zaključila da može slobodno da se nasmeje. Čušnula je kamenčić u mrežastu torbu da ga ponese kući. Kasnije će ona i majka zajedno planirati šta će da naprave od tih uglačanih, pegavih, sjajnih drangulija.

Dok su tražile, Ina Aroita je ispričala svojoj ćerki priču o Ta'aroi.

„Da ne poveruješ! Sagraдио je svet od ljuske sopstvenog jajeta!“

Ina je priču čula od svoje majke, kod kioska za točeni sladoled na plaži Vaikiki, tri kilometra niže od Dajmond Heda, kad joj je bilo sedam godina. A sada ju je prenosila ovoj novoj i neobičnoj sedmogodišnjoj umetnici, koja je vapila za mitovima o smeonim

poduhvatima. Svet je, sa svim svojim šarenim i zadivljujućim sadržajem, stvoren iz dosade i praznine. Sve je počelo od mirovanja i čekanja. Savršena priča za tako mračno i strašljivo dete.

Ina samo što nije stigla do svog omiljenog dela, u kom Ta'aroa poziva sve umetnike da mu pomognu, kad se Hariti oteo vrisak od koga se ledi krv u žilama. Ina je krenula da se vere uz stenje ka ćerki, osvrćući se na sve strane u potrazi za pretnjom. Uvek je postojala neka pretnja, za Hariti. Njeni biološki roditelji su stradali baš kad je ulazila u uzrast pamćenja, te ona nikad nije zaboravila da je svet vazda spreman da ti oduzme sve.

Gde god ovog puta ležala opasnost, Ina nije uspevala da je opazi. Na celoj plaži nije bilo ničeg što bi imalo moć da im naudi. Obala je bila potpuno čista, skroz gore do krivudavog spruda i oko rta, pa sve do napuštenog naselja Teopoto na severnom vrhu ostrva. A ipak je Inina uzrujana devojčica stajala kao ukopana, cvileći.

Užas se nalazio na dva koraka ispred Haritinih majušnih bosih stopala. U plitkoj rupi na plaži ležao je leš ptice. Krila mlitavo obešena, noge ispružene, a glava s kljunom bespomoćno visi sa strane: albatros, mrtav već dosta dugo. Nije bio sasvim odrastao, jer bi raspon krila potpuno zrele ptice bio dvaput veći od visine Ine Aroite. No, svejedno je ptica ležala ispružena na plaži, jedva nešto manja od Hariti.

Meki delovi njenog tela ležali su rasporeni – zlatasti obris na sivom pesku. Pernati ostaci istrulelih krila ličili su na sasušene palmine listove. Dva velika štapa – ramene kosti – štrčala su iz praznih ramenih čašica. Silueta se još borila da ustane i odleti.

Deo grudne kosti i tanke smeđe trake krhkih rebara obuhvatale su ono što je ostalo od ptičjeg stomaka. U tom kavezu ležale su dve pune šake komada plastike otporne na raspadanje.

Hariti je ponovo vrisnula i šutnula pesak na mrtvu životinju. S gađenjem je koraknula ka lešu, kao da će da ga izgazi i uvalja u pesak. Majka ju je povukla unazad, prejakao. Ali šok od toga što ju

je Ina cimnula i zadržala u čvrstom zagrljaju, napokon je zaustavio devojčicino zavijanje.

„Šta mu se desilo? Zašto ima to unutra?“

Pitala je na engleskom – skorašnja navika, koju je Ina Aroita nastojala da saseče u korenu.

„*Il a mangé un truc qu'il n'aurait pas dû.*“ Pojeo je nešto što nije trebalo.

„Neku brzu hranu?“

„Tako nekako.“

„Zašto? Zašto je jeo brzu hranu, mama? To je ptica. Ptice jedu dobru hranu.“

„Zbunio se.“

Od svakog Ininog odgovora svet je postajao sve strašniji. Devojčica je priljubila vlažno lice uz majčinu butinu.

„Gadan je, mama. Oteraj ga.“

„To je živo biće, Hariti. Treba da ga pristojno sahranimo.“

Ideja je obuzela devojčicu, koja je volela i rituale i kopanje peska. Ali kad je Hariti počela da baca pune šake smrsanih koralja i školjki na leš, Ina Aroita ju je ponovo zaustavila. Zavukla je ruku u grudi ptice koja se raspadala i izvukla dva čepa, vrh prskalice, dno kutije za film, staro najmanje petnaest godina. Jednokratni upaljač, nekoliko metara upetljane strune za pecanje i dugme u obliku bele rade.

Ubacila je šarenoliku gomilu u mrežastu torbu, zajedno sa ostalim dragocenostima sakupljenim tog jutra.

„*Nous pouvons faire quelque chose avec ceux-ci.*“ Možemo nešto da napravimo od ovoga.

Samo nije imala pojma šta.

Oblikovale su grob u brežuljak, zaobljen i gladak. Hariti je htela da stavi krst kod glave, kao što ih imaju grobovi na dva ostrvska groblja. Stoga su napravile krst od grančica hibiskusa i zaboje ga u pesak. Potom su obrubile brežuljak zelenim puževim kućicama i žutim oblucima.

„Očitaj molitvu, maman.“

Ina se zamislila nad izborom jezika. Ova zbunjena ptica je mogla doleteti čak sa Antarktika, preko Australije ili Čilea. Proživela je život uglavnom na vodi. Ina je izgovorila nekoliko reči na tahićanskom – činilo joj se da francuski i engleski ne bi bili u redu, a od mnogobrojnih varijanti tuamotuanskog znala je premalo da bi mogla da kaže išta korisno.

Petnaest minuta nakon njihovog kratkog obreda, Inina ćerka je ponovo skakutala po talasima, pronalazila nove dragulje, kao da je smrt od progutane plastike samo još jedan nedokučiv mit, jednako tajanstven kao bog sklopčan u jajetu pre postanka sveta.

Patim od nečega što mi kompjuteraši nazivamo zastoj. Povlačim se u prošlost, kao moja majka poslednjih nekoliko godina života. Ovo prokletstvo nije uvek nasledno, ali ponekad se dešava. Ko zna? Možda ga je i majka imala? Možda se iza nesreće od koje je stradala krila nedijagnostikovana bolest.

Kako skorašnji meseci i godine sve više tonu u maglu, to ključni događaji iz mog detinjstva postaju opipljiviji. Kad zatvorim oči, mogu da vidim svoju prvu sobu u „vraninom gnezdu“² našeg evanstonskog zamka s mnogo više detalja nego što bi pamćenje trebalo da dozvoljava. Đački sto pretrpan plastičnim ajkulama i ražama. Polica s knjigama o morskim dubinama. Loptasti akvarijum pun gupika i ksifa. Orman pretrpan maskama, disaljkama, sasušanim morskim lepezama, granama koralu i ribljim fosilima iz perioda devona, kupljenim u suvenirnici akvarijuma Šed.

Na zidu više mog kreveta visio je uramljen članak iz Tribjuna, od 1. januara 1970: „Prvi u redu za novu deceniju“. Mora biti da sam ga pročitao hiljadu puta tokom odrastanja. Na crno-beloj fotografiji sam bio ja, novorođeni Tod Kin, donet na svet u Bolnici Svetog Franje u Evanstonu, u deliću sekunde posle ponoći – blenem u kameru s bebećom zbunjenošću, pokušavajući da se fokusiram na veliku misteriju koja se pomalja preda mnom.

² Vranino gnezdo je u arhitekturi prostorija sagrađena na vrhu kuće, praktično na krovu, iz koje se pruža pogled. Ime duge osmatračnice koja se postavlja visoko na jarbolu jedrenjaka.

Gospodin Prvi u Redu: tako su me roditelji godinama zvali. Od toga sam, kad sam bio mali, osećao određeni pritisak. Kao jedinac koji ozbiljno shvata titulu i pravo prvorodenog, povijao sam se pod teretom obaveze da postanem prva osoba koja će dostići Budućnost. I evo, konačno sam uspeo.

Majka nije htela da upropasti svoje savršeno telo rađanjem deteta, ali je ocu bio potreban neko s kim bi igrao šah kod kuće, u bilo koje doba dana ili noći. Ne znam kako su rešili to pitanje. Igrom „papir, kamen, makaze“. Odmeravanjem sposobnosti. Na fiktivnom suđenju, ili debatom u oksfordskom stilu. A možda je o mom rođenju odlučilo i obično bacanje kockica.

Njihove neprestane ratne igre dominirale su mojim detinjstvom. Međusobno takmičenje su u istoj meri podsticale strast i mržnja, i oboje su u sukob unosili svoje supermoći. Otac: snagu manije. Majka: lukavstvo potlačenog. Bio sam starmali četvorogodišnjak kad sam shvatio da su moji roditelji uvučeni u nadmetanje ko će kome više nauditi, a da pritom ne pređu granicu ljudskih žrtava – taman toliko čistog bola da izazove uzbuđenje koje samo bes može da prouzrokuje. Bila je to neka vrsta recipročnog autoerotskog gušenja duše, u kome je svaka strana istovremeno bila velikodušni davalac i zahvalni primalac.

Otac je bio brz čovek – toliko brz da mu je ostatak sveta uglavnom bio dosadan. Radio je u Sali za trgovanje na Čikaškoj robnoj berzi, u doba pre elektronskog trgovanja. Ratnik sistema nadvikivanja, stajao je u srcu osmouгла dok su se oko njega lomili besni talasi kapitalizma. Hladnokrvno posmatrajući tuđe strahove i pretvarajući ih u profit, njegov mozak nije razlikovao uzbuđenje od stresa. Čuvajući hladnu glavu dok su se drugi bogatili i bankrotirali, zarađujući i gubeći sulude količine novca okretanjem dlana ili pokazivanjem prsta (praćenih mahnitim dranjem), davno je svoj korteks preplavio takvim navalama neurotransmitera da više nije mogao

da funkcionise bez neprestanih pretnji po svoje blagostanje. A njima ga je moja majka domaćica poslušno snabdevala.

Dodatne doze dolazile su u obliku „friziranog“ kabrioleta 450 SL, cesne skajhok koju je držao na aerodromu Midvej i voleo da je provoza po lošem vremenu, ljubavnice koja je u kožnoj „luj viton“ tašnici nosila neregistrovan „smit end veson“ model 6I.

Majka je bila potajni romantik. Kad je otkrila očev tajni život, angažovala je privatnog detektiva da pronađe njenog nekadašnjeg udvarača iz Srednje škole „Nju Trajer“, koji je nekoliko sezona igrao bacača za podmladak Kabsa. Posle je kupio udeo u predstavništvu AMC u Elk Grouvu. Neprestano je raskidala i ponovo se u besu mirila s tim čovekom na polujavnim mestima: samo što nije preklinjala mog oca da to okonča. A on bi uvek iznova s ljubavlju zagrizao mamac.

Nemojte me pogrešno shvatiti: ako je to što sam bio bogat podrazumevalo da imam nemarne roditelje, ja to prihvatam. Dopadalo mi se da budem bogat. Utešne nagrade su bile mnogobrojne i izvanredne. Ali sam svejedno mrzeo oca jer je izdao majku, a majku sam mrzeo jer je izdala mene. Nisam bio dovoljno odrastao da bih umeo da se pretvaram kako će sve biti dobro. Izgleda da je tajna bila u tome da nađem drugo mesto za život.

Našao sam ga pod jezerom Mičigen. Kad bi mi se misli uskovitlale i budućnost jurnula na mene sa isukanim noževima, preostajalo mi je samo da kroz prozor zamka gledam sebe kako hodam po dnu jezera i tako probam da pronađem mir.

Sve drame zvučale su prigušeno pod vodom. Naučio sam to tokom mnogih leta provedenih na plažama Li Strit i Lajthaus. Svi prijatelji i neprijatelji delovali su fluidno i pokoreno, puzali su kroz tečni otpor onako mišje sivozeleni. Na dnu jezera nije bilo ljudi. Nisam mogao da zamislim bolje mesto za život.

Otac je povredio leđa dok je skijao s ljubavnicom u Big Skaju. Milimetri su ga delili od potpune paralize. Bol ga je onеспособio i bila mu je potrebna hitna operacija. Majka me je povela u Montanu da ga vidim onakvog kakav nikad nije bio – prućen i gotovo bezazlen. Piljili su jedno u drugo i držali se za ruke, ponovo sjedinjeni za dlačku izbegnutom katastrofom. Ali istog trenutka kad je medicinska sestra izašla iz intenzivne nege, ustremili su se jedno na drugo.

„Rekao si mi da ideš u Njujork na konvenciju.“

„Ala si ti naivna! Zašto bi broker s Čikaške berze išao u Njujork na konvenciju?“

Prošaputala je, kao da ne mogu da je čujem: „Ti si jedno pokvareno govno. Tražiću razvod!“

„Zakasnila si!“ Svetle oči su mu poigravale od oksikodona. „Moji advokati već pripremaju papire.“

Majka je uzdahnula, celo telo joj se presamitilo. Ne možeš igrati poker protiv berzanskog mešetara, pogotovo onog koji ne mari da li gubi ili dobija. Otac je samo hteo da osvoji još jedan poen.

Posegnuo je zdravom rukom i obgrlio je oko pasa. „Volim te. Ti ćeš u svašta poverovati.“

Nikad nisu prestali da prete razvodom. Jedne junske noći kad mu je bilo pet godina, g. Prvi u Redu je sedeo za svojim radnim stolom na trećem spratu kule zamka, sav zgrčen zbog urlanja koje je dopiralo iz kuhinje dva sprata niže. „Kučko! Jedva čekam da te se oslobodim!“ Majka je frknula. „Da se oslobodiš? Glupi drkadžijo! Imaćeš Todija. On je bio tvoja ideja.“ Čulo se još povika, zatim apsolutno ništa, pa meki krici životinjskog zadovoljenja – preklinjanje da ne prestane.

Pogledao sam napolje ka jezeru i, kao što sam naučio, zagazio u vodu. Hodao sam po dnu svom od zelenog i prigušenog tajanstva,

skroz preko do Mičigena, koji sam zamišljao kao zemlju duna i visoke obalske trave.

Tog leta umrle su velikooke čepe. Duž svih gradskih plaža, stotine hiljada riba ležalo je truleći. Naknadno sam shvatio: kad sam hodao pod vodom do druge države, jezero nije bilo prazno kao što me je pogled na površinu navodio da pomislim. Vršelo je od živih bića. U početku sam bio prestravljen od njih. Ali vrlo brzo je postalo čarobno. Kad sam narednog puta prešao dno jezera Mičigen, prošao sam kroz jata riba koje su prilazile da me ispitaju kao da sam svetsko čudo.

I zato uvek imaj na umu ovo: nakon stotina sati video-materijala, nakon bezbrojnih intervjuva, nakon dve biografije (nijedna autorizovana), nakon stotina hiljada veb-stranica i dokumenata o meni i mojoj kompaniji, miliona imejlova i tekstova i transkripata telefonskih razgovora, beskrajnog digitalnog traga života proživljenog pod budnim okom javnosti u izloženom akvarijumu, slagalica mog života nema nikakvog smisla bez ovog delića.

To je prost, sitan detalj, ali nisam ga otkrio nikom sem tebi.

Kad sam bio mlad, mogao sam da dišem pod vodom.

Kasnije tokom jutra, Ina i Hariti su raspakovale svoja blaga. Ulov su, obasjan podnevnim suncem, poredale po ivici ciglom popločanog prednjeg prilaza, razvrstan po bojama. Ina je iz niza dragocenosti izdvojila kutiju za film, upaljač i sve ostale sitnice stvorene ljudskom rukom, i stavila ih u korpu kraj trema, kao u karantin.

Predmeti napravljeni ljudskom rukom bili su ružni. Ubili su pticu. Ini je bilo zlo od samog pogleda na njih. Ali nije mogla da ih se reši. Uostalom, gde je to mogla da ih baci a da ih plima ne vrati nazad da ubiju još neku zverčicu.

Šareni plastični komadi opčinili su Afu kad je izašao da ih razgleda. Ininog sina privlačili su više od školjki i kamenja. Neprestano je pokazivao otrovne drangulije, zapitkujući: „Vi ste ih našle? U ptici? *Unutra* u ptici?“

Žudeo je za njima. S ocem je mogao da ih pretvori u igračke za raznorazne igre. Nekoliko puta je uzastopce pitao: *Je l' mogu, je l' mogu, je l' mogu samo...*

„Ne, *mon ange*. Potrebni su mi za nešto.“

„Za šta?“

Ina nije imala pojma. Komadići smeća stajali su na suncu, čekajući da odluči o njihovoj sudbini. Očekivanje koje je kapalo iz njih razbesnelo ju je. Htela je da ih kazni. Pred očima joj je iskrila slika majke albatrosa kako iskašljava plastične sitnice i ubacuje ih u usta svojih ptica.

Te noći u san joj je došao Māui. Koji od njih – Māui Havajac, Tahičanin, Maor, Samoanac, Tongoanac, donosilac vatre, zaustavljač Sunca, majstor za čarobne udice ili crvoliki silovatelj boginja – u to nije bila sigurna. Baš je to bilo neprijatno. Nije htela da kaže bogu da ne veruje u njega i da ne bi trebalo da dolazi.

Kao što to obično biva, san je postajao sve čudniji i čudniji. Pravila života su se izvitoperila u zanjihano lišće ogromnih kokosovih palmi. Dešavalo se nešto što je uključivalo seks. Tela su ceđena kao kopra³, sabijana u svoj prvobitni, najstariji oblik.

Probudila se, zagrcnuta.

Čula je kako joj muž govori: „Sve je u redu. Budna si.“ Nije razumela kako jedna činjenica proizlazi iz druge. Obgrlivši jedno drugo oko ramena, oboje su shvatili ironiju iako je nisu naglas izgovorili: prema staroj tradiciji, bio je *njen* zadatak da budi *njega* iz noćne more.

Rafi je čeznuo da sazna njene noćne strahove. Ali nije pitao. Dopadala joj se ta njegova osobina: mogao je da voli, da se bori protiv sopstvenih strahova i da nju pusti da sama čini to isto.

Ruke su mu iscrtavale spore spirale, tetovirajući joj leđa. „Sve u redu?“

Sve nije bilo u redu. Nije želela da ponovo prkosi nesvesti. Ali nije htela ni da mu ispriča svoj košmar. Šta bi njen muž pomislio o prepređenjaku koji joj dolazi u snove da je uzme?

„Gnjave me bogovi, iz nekog razloga.“

„Ma pusti. Umeju ponekad da prave takva sranja.“

Čušnula ga je laktom u bok, ali su je njegova tanka i suviše vidljiva rebra podsetila na pticu; slika mršavog crnog tela njenog muža napunjenog plastikom bila je mnogo gora od malopredašnjeg košmara.

³ Kopra je sušeno jezgro kokosovog oraha iz koga se cedi ulje.

Okrenuo se od nje i sklopčao na boku: u roku od nekoliko minuta, već je ponovo spavao. Ona se držala za njegova ramena kao da jaše džinovsku kožastu kornjaču – grdosiju dužu nego što je njen muž bio visok – hiljadama kilometara po arhipelagu, i još dalje, daleko ka pučini.

Džinovska kožasta, negde je pročitala, mora da isplaće sedam i po litara vode na sat da bi joj krv bila manje slana od mora.

Jedva da su mi bili nikli svi mlečni zubi, a otac je već počeo da me uči da igram „provalije i merdevine“. Bacao je kockice i pomerao pione umesto mene: naši čovečuljci su se nasumično uzdizali ka nebu i strmoglavljivali u provalije. To što me je učio da igram pre nego što sam za to bio dorastao predstavljalo je samo jedan od poteza u njegovoj strpljivoj veličanstvenoj strategiji. Trenirao me je za prave stvari. Jednog dana, biću mu izazov u dugim i usamljeničkim satima kad je produktna berza zatvorena.

Od „provalija i merdevina“ napredovali smo do „izvini!“, zatim je na red došao „pačisi“, pre nego što smo stigli do prve veće prekretnice: bekgemona. Baci dve kockice i pomeraj svoje figure po velikom krugu, ka kućici: čak i povučeni dečacić što šeta po jezerskom dnu može s time da izađe na kraj.

Igra je stara pet hiljada godina, a ocu je bilo trideset sedam. Sebe je smatrao jakim igračem, i u prvih pet partija me je razbucao. Nije bio darežljiv s poukama; veličanstveni plan zasnivao se na tome da učim sam, tako da jednog dana postanem pametan kao on, da stičem i gubim bogatstva za dan. To što me je puštao da se sam kopr-cam smatrao je savršenim obrazovanjem.

Posle jednog naročito gorkog poraza, jecao sam celim putem do svoje sobe na vrhu kule. Kad se majka umešala i stala u moju odbranu, otac je ojačao njen karakter jednako kao što upravo beše ojačao moj. Neverovatno je da smo majka i ja nastavljali da igramo s njim. Ali da budem iskren, ja sam počinjao da uviđam neke stvari.

Nisu to bile halucinacije, ne još. To će doći tek decenijama kasnije. Ali sam ipak video žive, promenljive šablone. U mom umu, kockice za bekgemon počele su da liče na stvorenje koje se s vremenom razvijalo, na krajevima tanko a u sredini debelo, ne bez sličnosti s crtežom Malog Princa, onog sa zmijom koja je progutala slona. Postojao je samo jedan način da dobijem dvojku ili dvanaesticu, ali sedmicu sam mogao da bacim na šest različitih načina. Stvoritelj sveta mi je šapnuo tu tajnu, i to je promenilo sve.

Od tog trenutka, tabla se pretvorila u uzavrelu košnicu, na kojoj su zamke i perspektive pozicija rasle i opadale sa svakim potezom. Dvadeset i četiri poena kružne putanje počela su da pulsiraju od planova, poput dece koja se nadmeću ko će biti glavni na igralištu. Privlačili su me potpuno novi načini da svoje stado odvedem u sigurnost. Prestao sam da se hvatam za brza rešenja i počeo da povlačim poteze koji mi daju najbolju šansu za još bolje u nastavku igre. A najbolji potezi su bili oni koji su umanjivali očeve šanse.

Moja prva pobeda desila se jedne julske subote. Igrali smo na njegovoj jedrilici „fika 20“, koja se, spuštenog jedra, ljuljuškala na talašima, kilometar severoistočno od Vilmet Harbura. Bilo je to u vreme pre mobilnih telefona, pa se igranje bekgemona sa sinom dok jedri, čita i na radiju sluša prenos utakmica Kabsa našlo na samoj gornjoj granici rekreacija koje je otac uspevao da sabije u jedno popodne. Kad sam počeo da izvodim svoje figure dobrano pre nego što su sve njegove bile u kućici, ostavio je knjigu i isključio radio. Ali bilo je prekasno. Ni sve kletve ovog sveta bačene na kockice nisu bile dovoljne da me stigne.

„Još jednu“, naredio je. „Hajde.“

Ovog puta, uz sreću koja me je i dalje pratila i sa novostečenom sposobnošću da vidim promenljive šablone koji su oživljavali tablu, nadigrao sam i ono najbolje što je moj otac imao da ponudi.

Pomislio sam da bi mogao da nasrne na mene. Prevario sam se. „U tri dobijene“, objavio je. „A ako pobediš, odvešću te kod Kroča i Brentana i moći ćeš da uzmeš koju god hoćeš knjigu.“

Otac je udvostručio napore. Uzeo je naredne dve partije. Ni u jednoj nisam bio ni blizu.

U petoj partiji survao sam se iz raja u pakao kao da ponovo igramo „provalije i merdevine“. Toliko sam želeo tu knjigu, da su mi se ruke tresle: osećao sam kako mi nagrada izmiče. Šabloni koji su plesali po tabli postali su stihijski, a moji potezi nasumični poput bacanja kockice.

Skočio sam s palube i potonuo na dno jezera. Tamo su me, u mutnoj utrobi neprozirne vode, pronašle moje prijateljice ribe. Odvele su me na mesto mnogo morskih milja pod brodom, daleko ispod nade i straha, mesto koje je mirisalo na pesak i alge. Zatim su me nahranile potezima, sve jednim savršenijim od drugoga.

Igrao sam svoju igru, potez po diktirani potez, a kad sam zadao poslednji udarac, otac se trznuo unazad kao da sam ga ošamario. Međutim, procenjujući svoj poraz, odjednom se ozario.

„Knjižara, sutra ranom zorom. Sutra po podne ima da te umla-
tim u damama.“

Jedreći nazad ka marini, pevao je mornarske pesme. Moje ribe su se učutale.

Ričard Pauers
IGRALIŠTE

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korekura
Nevena Živić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-595-9

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2025.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**
KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111(73)-31

ПАУЕРС, Ричард, 1957–

Igralište / Ričard Pauers ; prevod sa engleskog Milica Kecojević. – 1.
Deretino izd. – Београд : Dereta, 2025 (Београд : Dereta). – 429 str. ; 21 cm.
– (Biblioteka Dereta vam predstavlja...)

Prevod dela: Playground / Richard Powers. – Тираж 1.000.

ISBN 978-86-6457-595-9

COBISS.SR-ID 173681161